

Informator o vrstama opojnih droga, psihoaktivnih supstanci i sirovina

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije izdalo je 2001. godine, **Informator o vrstama opojnih droga, psihoaktivnih supstanci i sirovina**, koji su pripremili **potpukovnik Milan Petrović i kapetan Goran Drašković**. Oni su u uvodu naveli: "Uprava kriminalističke policije, na osnovu zakonskih ovlašćenja, sprovodeći obavezu da kreira i razvija preventivne programe u suzbijanju narkomanije ovim informatorom želi da podigne nivo ličnog i profesionalnog obrazovanja kriminalističkih policajaca u domenu detekcije i prepoznavanja opojnih droga radi adekvatnog i blagovremenog reagovanja u operativnom radu na kontroli proizvodnje, trgovine i zloupotrebe narkotičkih droga, psihoaktivnih supstanci i sirovina."

U informatoru su navedene 222 vrste opojnih droga, lista paragrafika, kao i prekusora i osnovnih hemikalija.

Službeni glasnik Republike Srbije broj 39, od 11. aprila 2003. godine, - Izmene i dopune Krivičnog zakona SRJ:

čl. 17.

Naziv krivičnog dela i član 245. menjaju se i glase:

"Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u špomet opojnih droga."

čl. 245.1) Ko neovlašćeno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, drži ili prenosi; ili posreduje u prodaji ili kupovini, ili na drugi način neovlašćeno stavlja u promet supstancije ili preparate koji su proglašeni za opojne droge,

kazniće se zatvorom najmanje pet godina.

2) Ako je delo iz stava 1. ovog člana izvršilo više lica koja su se udružila za vršenje tih dela, ili je učinilac ovog dela organizovao kriminalnu mrežu preprodavaca ili posrednika, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje sedam godina.

3) Ko neovlašćeno drži supstancije ili preparate koji su proglašeni za opojne droge, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine.

4) Ko neovlašćeno pravi, nabavlja, poseduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstancije za koje zna da su namenjene za proizvodnju opojnih droga, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

5) Opojne droge i sredstva za njihovo spravljanje oduzeće se.

čl. 18.

U članu 246. stav 1. reči: "od tri meseca do pet godina" zamenjuju se rečima: "od jedne do deset godina".
U stavu 2. reči: "od jedne do deset godina", zamenjuju se rečima: "najmanje tri godine".

čl. 19. Ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

Goran Drašković

Međunarodno pravno regulisanje sprečavanja zloupotrebe opojnih droga

Kratak sadržaj: *U radu je prikazan istorijat međunarodno pravnog regulisanja oblasti proizvodnje i prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci. Prva međunarodna konvencija uspostavila je kontrolu nad opijumom da bi se vremenom povećavao broj supstanci koje su stavljane pod međunarodni nadzor kao što su kokain, heroin, marihuana i sintetičke droge.*

Razvojem hemijske industrije, povećan je broj supstanci koje mogu biti zloupotrebene, a koje nisu opojne droge i mogu poslužiti za proizvodnju opojnih droga, tzv. prekursori, pa su i one postale predmet međunarodno pravnih akata i konvencija.

Prikazan je istorijat formiranja organizacija koje se bave sprečavanjem zloupotrebe droga kao i njihova struktura i način delovanja.

Ključne reči: *opojne droge, psihotropne supstance, međunarodne konvencije.*

Uvod

Kroz celu istoriju civilizovanog čovečanstva postojala je trgovina među narodima i državama. Kao i danas i tada su države međusobno regulisale odnose u pogledu trgovine. Tako su pod posebne nadzore – carinske i poreske, stavljane određene dragocenosti, začini, svila i sl. U to vreme svetski odnosi su bili

uglavnom određeni bilateralnim ugovorima.

Savremeno doba, koje se računa otkrićem Amerike, povećalo je svetsku trgovinu a zemlje koje su imale savremena prevozna sredstva u to vreme, pomorske flote, ostvarivale su dominaciju nad svetskim regionima. Početkom 20. veka, razvojem saobraćaja, komunikacija, tehnike i nauke uopšte, omogućene su ogromne migracije stanovništva u potrazi za poslom i boljim uslovima života. "Ovaj napredak je doveo i do "približavanja sveta", olakšao bržu komunikaciju među raznim kulturama i razbio neke tradicionalne vrednosti"^[1]. Sem toga, ovaj vek su obeležila i dva svetska rata i brojni regionalni i lokalni ratovi, što je takođe dovelo do migracije stanovništva.

Ovi događaji i promene na globalnom planu cele svetske populacije i ekonomije doprineli su izmeni demografskih, nacionalnih i verskih karti kao promenu društvene strukture. Sve to stvorilo je pogodno tlo za širenje socijalnih devijacija i pojačavanje faktora koji uzrokuju pojavu kriminaliteta, bolesti zavisnosti i ostalih devijacija.

Savremene države su brzo uočile da ove pojave ugrožavaju nacionalne ekonomije, saobraćaj i celokupno društvo pa su pored nacionalnih pravnih normi, svoja krivična zakonodavstva uskladila sa drugim, prvenstveno susednim a potom i ostalim državama. Ovo je urađeno na način potpisivanja sporazuma i na taj način stvaranja međunarodnih pravnih akata u cilju očuvanja trgovine i smanjenja kriminala. "Stoga, međunarodni ugovori se pojavljuju kao najvažniji pravni akti preko kojih se ostvaruje saradnja država na međunarodnom planu"^[2].

Saradnja država u borbi protiv kriminaliteta kao globalnog problema ogleda se kao:

- A) Bilateralna – obuhvata razmenu informacija i kontakte država i njihovih organa i angažovanje specijalizovanih službi.
- B) Regionalna – obuhvata navedene aktivnosti država i organizacija u pojedinim regionima preko postojećih organizacija, kao što su: Savet EZ, EU, Šengenski sistem, Organizacija američkih država, Arapska liga i dr.
- V) Univerzalna – identične aktivnosti na širem planu preko OUN, Interpola i drugih organizacija"^[3].

Međunarodni ugovori

Pravni saobraćaj u unutrašnjem poretku svake države se odvija putem zakona, dekreta, uredaba i odluka, ili drugačije rečeno putem jednostranih akata, za razliku od međunarodnog poretka, gde se ugovori javljaju kao glavni instrument ravnopravnih subjekata u njihovim odnosima na bazi uzajamnog sporazuma.

Međunarodni ugovor predstavlja manifestaciju ili izraz volje dvaju ili više subjekata međunarodnog prava s ciljem da se stvore recipročna prava i obaveze za ugovorne strane"^[4].

Pored tradicionalnog naziva ugovor u međunarodnom poretku, uobičajeni su i drugi nazivi kao npr. konvencija, protokol, pakt, povelja, statut, deklaracija akt i dr. Različiti nazivi u stvari predstavljaju sinonime za jednu istu činjenicu, a to je da saglasnost dve ili više volja, odnosno subjekata, proizvodi određeno pravno dejstvo.

Svaki međunarodni ugovor koji je zaključen od ma kog člana OUN registruje se kod Sekretarijata OUN, a nakon stupanja na na snagu, međunarodni ugovori se objavljuju u Službenom listu SCG.^[5]

Krijumčarenje opojnih droga kao tipičan delikt internacionalnog karaktera, navelo je države da već u prvim godinama ovog veka donesu međunarodne sporazume o kontroli opojnih droga

1909: Šangajska konferencija

Prvi međunarodni dokumenti iz ove oblasti su potpisani 1909. godine, na predlog SAD.. Trinaest država je održalo prvu međunarodnu Konferenciju o drogama u Šangaju, Kina. Usvojeno je devet zahteva koji su se odnosili na kontrolu i nadzor kao i smanjenje trgovine opijuma. Sastanak te takozvane "komisije za opijum" doprineo je usvajanju prve međunarodne konvencije o opijumu

1912: Međunarodna konvencija o opijumu

Haška konvencija je potpisana 23.1.1912. godine u Hagu, Holandija. Ona je postala **prvi** obavezan instrument međunarodnog prava kojim se uređivao i sprovodio nadzor nad nezakonitim (naročito pomorskim) prevozom opijuma.

Svrha Konvencije bila je "postepeno zaustavljanje zloupotrebe opijuma, morfijuma, kokaina i drugih prerađenih supstanci i derivata čija bi upotreba lako dovela do zloupotrebe". Konvencija je sadržavala veliki broj predloga i predstavljala je simbolički početak međunarodne borbe protiv droga i psihotropnih supstanci.

1925: I Ženevska konvencija

Prva međunarodna Konvencija o opijumu koja je postala važeća od 1928. godine, i koja je uređivala politiku izdavanja uvoznih i izvoznih dozvola za zakonitu trgovinu opijata za potrebe nauke i medicine, potpisana je u Ženevi 19. februara 1925. godine. Ovoj Konvenciji je prethodio Sporazum o fabrikovanju, unutrašnjoj trgovini i upotrebi prepariranog opijuma koji je potpisan u Ženevi 11. februara 1925. godine.

Namera Konvencije bila je sprečavanje nedozvoljene trgovine i uspostavljanje stroge kontrole. Čak su SAD tražile potpunu zabranu proizvodnje i upotrebe heroina, ali predlog nije usvojen zbog suprotstavljanja britanskih i francuskih lekara koji su smatrali da je heroin nezamenljiv analgetik. Ovom Konvencijom prvi put je pod nadzor stavljen i kanabis.

1931: II Ženevska konvencija^[6]

U Ženevi je 13. jula 1931. godine, usvojena Konvencija o ograničenju proizvodnje i regulisanju prodaje droga, osim za potrebe medicine i nauke. Iste godine, u Bangkoku je 27. novembra, potpisan sporazum o kontroli potrošnje opijuma za pušenje na krajnjem istoku.

1936: III Ženevska Konvencija

U Ženevi je 26. juna 1936. godine, usvojena Konvencija o zabrani nedozvoljene trgovine i krijumčarenje opasnih droga (važeća od 1939), kojom su uvedene kazne za nezakonitu trgovinu droga kao i preventivne mere u suzbijanju zloupotrebe droga. Namena Konvencije bila je izjednačavanje kaznene politike u ovoj oblasti.

1946: Protokol^[7]

U Leik Saksesu (SAD), 11. decembra 1946. godine, potpisan je Protokol kojim se menjaju i dopunjuju dotadašnje Konvencije iz 1912, 1925, 1931. i 1936. Postao je važeći 1947. godine.

1948: Protokol

U Parizu (Francuska), 1948. godine, potpisan je Protokol kojim su pod međunarodni nadzor stavljene i sintetičke droge, koje Konvencijom iz 1931. godine i Protokolom iz 1946. godine, nisu pomenute i obuhvaćene. Postao je važeći 1949. godine.

1953: Protokol o ograničenju i regulisanju gajenja maka kao i proizvodnje, međunarodne trgovine, trgovine na veliko i upotrebe opijuma

U Nju Jorku (SAD), 23. juna 1953. godine, potpisan je Protokol čija je namera bila zaustavljanje proizvodnje i trgovine opijata u državama proizvodnje. Protokol je dozvoljavao proizvodnju opijuma za medicinske i naučne potrebe, kao i u Bugarskoj, Grčkoj, Indiji, Iranu, Turskoj, tadašnjem SSSR-u i Jugoslaviji. Važeći je do 1963. godine.

1961: Zajednička Konvencija o drogama^[8]

U Nju Jorku (SAD) je 20. mart 1961. godine, bila usvojena jedinstvena Konvencija o opijatima koja sa nekim dopunama i poboljšanjima predstavlja skup svih prethodnih dokumenata iz oblasti droga.

Njenim donošenjem prestala je važnost svih napred navedenih međunarodnih konvencija, sporazuma i protokola. Države potpisnice su se obavezale da će pribavljanje, proizvodnju, uvoz, izvoz, prodaju, upotrebu i posedovanje droge strogo nadzirati a prekršioce krivično goniti. Potpisnici Konvencije su se obavezali da će uskladiti svoje zakonodavstvo sa Konvencijom i da će formirati organe koji će voditi računa o njihovom sprovođenju. Konvencija je nalagala državama da sarađuju međusobno kao i sa međunarodnim organizacijama zaduženim za njeno sprovođenje. Postala je važeća 1964. godine

1971: Konvencija o psihotropnim supstancama^[9]

U Beču (Austrija) je, 21. februara 1971. godine, usvojena Konvencija o psihotropnim supstancama. Jedinstvena Konvencija iz 1961. godine, imala je još pri usvajanju neke manjkavosti.

Naime, države potpisnice nisu, sem droga, uzimale u obzir i psihotropne supstance (npr. LSD, meskalin, stimulansi, kanabis i dr). Konvencija iz 1971. godine, tretirala je psihotropne supstance isto kao i droge. Konvencija je sadržala i neke konkretnije obaveze država potpisnica, kao na primer osposobljavanje stručnjaka za sprečavanje zloupotrebe ovih supstanci, omogućavanje lečenja i rehabilitacije umesto kazni i drugo.

1972: Protokol o izmeni Jedinstvene Konvencije o opojnim drogama^[10]

U Ženevi je 25. marta 1972. godine, bio potpisan Protokol o izmeni Jedinstvene Konvencije o opojnim drogama iz 1961. godine.

Protokolom je bio proširen nadzor na uzgajanje opijumskog maka i proizvodnju sintetičkih droga. Sa Protokolom je ograničena proizvodnja opijuma, omogućeno uništavanje ilegalno proizvedenog opijumskog maka i kanabisa, kao i pooštrene neke zabrane pomenute Konvencije.

1984: Deklaracija o nadzoru nad trgovinom i zloupotrebom droga i psihotropnih supstanci

Godine 1984, Generalna skupština OUN usvojila je u Nju Jorku, Deklaraciju o nadzoru nad trgovinom i zloupotrebom droga i psihotropnih supstanci. Tom deklaracijom OUN je označila trgovinu i zloupotrebu kao "Međunarodnu kriminalnu delatnost koja zahteva posebnu pažnju i preventivno ponašanje". Zloupotreba i nezakonita trgovina drogama i psihotropnim supstancama predstavljaju pravu pretnju bezbednosti i razvoju mnogih država kojima se treba suprotstaviti svim zakonskim sredstvima na državnom, regionalnom i međunarodnom planu. Suzbijanje trgovine i zloupotrebe ovih supstanci označeno je u Deklaraciji kao zajednička odgovornost svih država sveta.

1988: Konvencija protiv nezakonitog prometa droge i psihotropnih supstanci^[11]

U Beču je 19. novembra 1988. godine, bila usvojena Konvencija protiv ilegalnog prometa droga i psihotropnih supstanci, kojom se utvrđuje strožiji nadzor nad trgovinom droge i psihotropnih supstanci

kao i njeno finansiranje. Konvencija omogućava otkrivanje, zamrzavanje i zaplenu profita stečenog nezakonitim trgovanjem drogama i psihotropnim supstancama. Postala je važeća 1990. godine

Međunarodne organizacije

Oblik institucionalizovanja saradnje na međunarodnom planu su i međunarodne organizacije. One "predstavljaju formalne, institucionalizovane oblike međunarodnih odnosa, zasnovane na dobrovoljnoj osnovi".^[12]

Smisao i cilj međunarodnih organizacija leži u ostvarenju potreba i zamisli zbog kojih su osnovane a ne u jednostavnom njihovom postojanju radi njih samih. Međunarodne organizacije moraju da obezbede najefikasnije metode za saradnju između država, kao i da pomire protivrečnosti koje postoje u državnim sistemima.

Najznačajnija organizacija su Ujedinjene nacije, koja ima ogroman značaj i uticaj u svetskim okvirima. Ova organizacija zasnovana je na načelu suverene jednakosti država a osnov je Povelja koju je 50 učesnica konferencije u San Francisku, potpisalo 26. juna 1945. godine.^[13] Svoje ciljeve, UN ostvaruje preko mehanizama glavnih i pomoćnih organa, kao i povezivanjem ove univerzalne organizacije sa specijalizovanim i nevladinim organizacijama.

Nakon usvajanja Povelje, krenula su sa radom radna tela i komisije za suzbijanje ilegalnog prometa opojnih droga.

1946: Komisija za opojne droge - CND^[14], (Commission on Narcotic Drugs)

Komisija za opojne droge je osnovana 1946. godine, od strane Ekonomskog i Socijalnog saveta UN. Komisija za opojne droge je vrlo važan organ Ujedinjenih nacija i predstavlja centralno telo za probleme droga u svetu. Članovi su delegirani od strane vlada zemalja koje su ih uputile u misiju. Veliki je broj problema i pitanja koje ova komisija pretresa, počev od analiziranja svetske situacije u vezi problema droga, ilegalnog prometa opojnih droga kao i problemi zavisnika opojnih droga. Takođe, na osnovu dobijenih podataka i praćenja stanja u ovoj oblasti, Komisija nalaže mere i radnje u suzbijanju ilegalnog prometa droga.

1948: Svetska zdravstvena organizacija^[15] WHO – World Health Organisations

Osnovana u okviru Organizacije ujedinjenih nacija 7. aprila 1948. godine, ima veliki uticaj i značaj u međunarodnim okvirima po pitanjima narkomanije i bolesti zavisnosti. Takođe raspolaže bogatim fondovima preventivnih programa za suzbijanje bolesti zavisnosti. Ova organizacija određuje koje će supstance biti na listi opojnih droga, psihotropnih supstanci ili prekursora. Prva lista kontrolisanih supstanci odmah po osnivanju, sadržavala je 18 supstanci koje su stavljene pod međunarodni nadzor.

1968: Međunarodni odbor za kontrolu narkotika INCB^[16] - (International Narcotic Control Board)

Ovaj Odbor ustanovljen je od strane OUN i bazira se na Konvenciji iz 1961. godine. Predstavlja nezavistan i kvazi-jurisdikcioni organ UN za usaglašavanje međunarodnih konvencija. Odborom rukovodi telo od 13 nezavisnih eksperata koji vrše kontrolu mera koje su predviđene konvencijom.

1991: Program Ujedinjenih nacija za međunarodnu kontrolu droga i psihotropnih supstanci UNDCP^[17] – United Nations Drug Control Program

Brojna međunarodna dokumenta OUN dobra su podloga za celovit (međunarodni i nacionalni) nadzor nad proizvodnjom i prometom opojne droge i psihotropnih supstanci, uključujući i zabranu zloupotrebe i nezakonite trgovine.

OUN je na osnovu jedinstvene Konvencije iz 1961. godine ustanovila Međunarodni odbor za kontrolu droga (International Narcotics Control Board – INCB), sa ciljem da se ograniči upotreba opojnih droga i psihotropnih supstanci, osim za potrebe medicine i nauke, kao i da se spreči ilegalna trgovina tih materija. U okviru OUN deluje i Komisija za droge (Commission on Narcotic Drugs – CND), koja predstavlja posebno telo za utvrđivanje politike na području međunarodne kontrole proizvodnje i trgovine drogama i psihotropnim supstancama.

OUN usklađuje delatnosti u oblasti droga i psihotropnih supstanci sa takozvanim Programom Ujedinjenih Nacija za međunarodnu kontrolu droga i psihotropnih supstanci (United Nations International Drug Control Programme – UNDCP), čiji se Sekretarijat nalazi u Beču. UNDCP je ustanovljen 1990. godine, dok je sa radom počeo 1991. godine.

Trenutno ima 19 ovlašćenih biroa po celom svetu, a naročito u onim zemljama u kojima je nezakonita proizvodnja droga najraširenija. UNDCP nudi stručnu pomoć brojnim državama i nevladinim organizacijama pri izradi programa za smanjenje proizvodnje i trgovine droge i psihotropnih supstanci.

Interpol

Prvi kongres Međunarodne sudske policije održan je u Monaku 1914. godine. Međutim, I svetski rat je omeo razvijanje organizacije i realizovanje ideje o međunarodnoj policijskoj saradnji. Nakon završetka I svetskog rata, u Beču je 1923. godine, održan Međunarodni policijski kongres označen kao osnivački skup nove organizacije. Tada je i doneta odluka o osnivanju "Međunarodne komisije kriminalističke policije" - MKKP (CIPC). Od 1933. godine, Organizacija potpada pod uticaj nacističke Nemačke i njene ekspanzionističke i revanšističke politike prema zemljama pobednicama iz I svetskog rata.^[18]

Obnova članstva i očuvanje međunarodnopravnog kontinuiteta Organizacije učinjen je na XV zasedanju MKKP u Briselu 1946. godine, da bi deset godina nakon toga (1956) u Beču, na XXV zasedanju, bio usvojen novi Statut. Organizacija je primenovana u "Međunarodnu organizaciju kriminalističke policije" - ICPO, danas u svetu poznatiji kao " Interpol ".^[19]

Okvir delovanja i ciljevi Organizacije dati su u članu 2 Statuta koji glasi:

- "a) Osigurati i razvijati najšire uzajamno pomaganje svih organa kriminalističke policije u okviru postojećih zakona u raznim zemljama, au duhu « Opšte deklaracije o pravima čoveka.
- b) Ustanoviti i razviti sve ustanove sposobne da uspešno doprinesu sprečavanju i kažnjavanju krivičnih dela opšteg prava."

Saglasno članu 3 Statuta, najstrožije se zabranjuje delatnost na ili intervencije u pitanjima i slučajevima koji imaju politički, verski ili rasni karakter.

Istaknuta uloga Interpola je u razmeni informacija i stručnog materijala, traganju za osumnjičenim licima, pružanju usluga pravosudnim organima, suzbijanje krivičnih dela po pitanjima lažnog novca, krađenih kola, krijumčarenje umetničkih dela i krivičnih dela vezanih za ilegalni promet opojnih droga, psihotropnih supstanci i prekursora.

Savet Evrope COE – Council of Europe^[20]

Delovanje Saveta Evrope u okviru borbe protiv zloupotrebe nedozvoljenih droga tesno je povezano sa delovanjem OUN. Osnovan 7. maja 1948. godine, u Hagu aktom nazvanim "The Congress of Europe", poseduje brojna tela među kojima je i Generalna skupština, koja često usvaja Rezolucije, Konvencije i sporazume koji su nadgradnja nekih dokumenata OUN iz ove oblasti (Konvencije iz 1961, 1971. i 1988).

SE u svom delovanju obuhvata više oblasti kriminalnog delovanja vezanog za zloupotrebu nedozvoljenih droga kao što su naprimer trgovina droga, organizovani kriminal, pranje novca, korupcija itd. Godine

1990, odbor ministara SE usvojio je Konvenciju o pranju, zaplenama i oduzimanju profita stečenog iz kriminalne delatnosti. Konvencija je stupila na snagu 1993. godine, i predstavlja nadgradnju Konvencije iz 1988. godine.

U sklopu SE deluje i takozvana grupa "**POMPIDOU**"^[21], ustanovljena 1971. godine, koja je 1980. godine, inkorporirana u Savet Evrope. Njeno osnivanje predložio je tadašnji francuski predsednik **Žorž Pompidu**. Grupu predstavljaju 34 zemlje članice koje usklađuju mere u oblasti borbe protiv zloupotrebe i trgovine droga i posebno vodi računa o:

- utvrđivanju učinaka krivičnih zakona pojedinačnih država u oblasti zloupotrebe droga i psihotropnih supstanci,
 - utvrđivanju različitih oblika borbe protiv trgovine drogama u pravcu otkrivanja i zaplene,
- analiziranju iskustava radi utvrđivanja efikasne politike za borbu protiv droga.

Evropska Unija (EU)

Evropska Unija svesrdno učestvuje u međunarodnoj borbi, protiv trgovine drogama i psihotropnim supstancama, kao i protiv narastanja organizovanog kriminala uopšte.

EU trenutno izrađuje Nacrt aktivnosti u borbi protiv zloupotrebe nedozvoljenih droga (1995 -1999). U okviru EU deluje nekoliko organa koji se bave područjem droga i psihotropskih supstanci. Pri tom treba navesti grupe TREVI i EUROPOL. Sporazum o EU (poznatiji kao "mastihtski sporazum") predviđa nove oblike učestvovanja zemalja članica i EU kao celine u okviru unutrašnjih poslova i pravosuđa. U tu svrhu je 1993. godine, ustanovljen poseban organ **Savet 9**, koji predstavlja instituciju za saradnju na području unutrašnjih poslova i pravosuđa. Ovaj savet treba da upotpune postojeće oblike saradnje, među kojima je i grupa TREVI.

Evropski parlament je 1992. i 1994. godine, usvojio Rezoluciju koja isključuje bilo kakvu legalizaciju nedozvoljenih droga (EU 1997). Poslanici su raspravljali i odlučivanje o liberizaciji evropske politike o drogama odložili na neodređeno vreme.

TREVI^[22]

Grupa je osnovana na inicijativu Velike Britanije u Rimu 1975. godine, a ime je dobila po čuvenoj rimskoj fontani. Istovremeno TREVI je akronim francuskih naziva za međunarodni terorizam, radikalizam, ekstremizam i međunarodno nasilje (Terorisme, Radicalisme, Exstremisme, et Violence Internationale). Stalni je organ EU za političko i policijsko usklađivanje i čine je ministri unutrašnjih poslova država članica EU kao i ministri unutrašnjih poslova Kanade, Maroka, SAD, Švajcarske i Norveške.

Godine 1985, u Rimu je bila ustanovljena radna grupa TREVI III koja je imala za cilj usklađivanje delatnosti u oblasti borbe protiv droge i psihotropnih supstanci.

Radna grupa je predlagala postepeno uvođenje takozvanog sistema oficira za vezu koji bi bili angažovani naročito u državama proizvođačima nedozvoljenih droga. Godine 1992. grupa je počela da razvija mrežu tih oficira u koju su uključeni i pripadnici policijskih i carinskih službi. Grupa je predlagala i ustanovljenje nacionalnih i grupne obaveštajne jedinice, koja bi delovala u sklopu EUROPOL-a. Države članice EU su već ustanovile svoje nacionalne jedinice. Stručnjaci ocenjuju da je među njima najbolje organizovana britanska obaveštajna jedinica koja deluje u sklopu državne kriminalističke grupe.

EUROPOL^[23]

Osnivanje Europolu utemeljeno je članom K (K1 – K9) Ugovora o evropskoj uniji zaključenog u Mاستrihtu 7. februara 1992. godine, kao i Odlukom Evropskog saveta od 29. oktobra 1993. godine. Tom prilikom

određeno je da sedište Europolu bude u Hagu – Holandija. Ipak, konačno osnivanje Europolu završeno je aktom Saveta evropske unije o donošenju Konvencije Europol 26. juna 1995. godine. Zemlje članice Evropske unije ratifikovale su Konvenciju Europol koja je stupila na snagu 1. oktobra 1998. godine. Pone aktivnosti Ureda evropske policije otpočele su 1. jula 1999. godine.

Ministri Grupe TREVI, na predlog Nemačke, su tokom juna 1993. godine, u okviru Europolu osnovali Jedinicu Europolu za droge – Europol Drugs Unit – EDU. Ona je stvorena kao specijalizovana služba za borbu protiv ilegalnog prometa opojnih droga. Kasnije, ova specijalizovana jedinica je proširila svoj delokrug delovanja, pa je osim suzbijanja krijumčarenja droga proširila delokrug rada i na borbu protiv trgovine radioaktivnim materijama, krijumčarenje automobila, ilegalne emigracije i pranja novca.

Aktivnost EDU je vrlo intenzivna i ona se između ostalog sastoji u razmeni informacija o ilegalnom prometu opojnih droga i drugim oblicima međunarodnog kriminaliteta, kao i primenu nekonvencionalnih istražnih metoda – “kontrolisane isporuke narkotika”. Takođe, zastupljene su i kriminalističke analize.

Pripadnici Europolu, oficiri za vezu EDU, bili su konkretno uključeni u akcije suzbijanja ilegalnog prometa opojnih droga kao što su akcije, “Snow”, “Carl”, “Pristina”, “Bellomo”, “Calabasa”, “Primo”.

Prekursori i osnovne hemikalije^[24]

Međunarodna konferencija iz 1984. godine, je po prvi put razmatrala probleme hemijskih supstanci koje su pogodne i koje se koriste za proizvodnju opojnih droga. Ovo je istaknuto zbog toga što opojne droge, bilo one prirodnog ili sintetičkog porekla, ne mogu da se proizvedu bez određenih hemijskih supstanci poznatih po nazivu prekursori.

Ove supstance su u stvari preteče ili prethodne supstance – osnovne hemikalije za koje je interesantno da se koriste u širokom dijapazonu u farmaceutskoj i hemijskoj industriji. Tako se mogu naći u proizvodnji boja, lakova, sintetičkih materijala, parfema, lepkova, filtera za cigarete itd.

Konvencijom iz 1988. godine, uspostavljen je međunarodni nadzor prekursora. Ovom konvencijom, upotreba ovih hemijskih supstanci je strogo kontrolisana i njihov promet je takođe deo Konvencije o ilegalnom prometu droga i psihotropnih supstanci. Tako su izdvojene 22 hemikalije koje se najčešće koriste i koje su najpogodnije za zloupotrebu. Kada je u pitanju legalni promet ovih supstanci zemlje članice UN obaveštavaju Međunarodni odbor za kontrolu droga (INCB) koji preko nacionalnih biroa Interpolu upućuje zahteve nacionalnim policijama da izvrše proveru prometa ovih supstanci kao i namenu u koje će one biti utrošene.

Hemikalija	Mogući konačni proizvodi
1-fenil-2 propanon (BMK)	Metamfetamin, amfetamin
3,4 metilendioksifenil-2-propanon (PMK)	MDA, MDE, MDMA...
Antranilna kiselina	Metakvalon
Efedrin	Metamfetamin, amfetamin
Ergometrin	LSD
Ergotamin	LSD
Fenilsirćetna kiselina	Metamfetamin, amfetamin

Izosafrol	MDA, MDMA...
Lizergova kiselina	LSD
N-acetilantrnilna kiselina	Metakvalon
Piperidin	PCP
Piperonal	MDA, MDE, MDMA...
Pseudoefedrin	Metamfetamin
Safrol	MDA, MDE, MDMA...
Anhidrid sirćetne kiseline	Heroin
Kalijum permanganta	Kokain
Hlorovodonična kiselina	Svi narkotici
Krečna kiselina	Metamfetamin, MDA...
Acetin	Kokain, heroin
Etileter	Svi narkotici
Metiletilketon	Kokain
Toluen	Svi narkotici, kokain

Najvažniji međunarodno pravni akti, koji regulišu materiju sprečavanja zloupotrebe opojnih droga, sadržani su u četiri konvencije i to konvencije iz 1961, 1971, 1972. i 1988. godine.

Konvencije, same po sebi, nisu dovoljne za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga dok ih zemlje potpisnice ne ratifikuju i što je najvažnije sprovodu u delo. Jugoslavija je sve navedene konvencije ratifikovala i time prihvatila obavezu da ih poštuje i ugradi u unutrašnje zakonodavstvo. Preuzete obaveze realizovala je kroz sledeće propise:

- Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga^[25] kojim je odredila u koje svrhe se može vršiti dozvoljena proizvodnja i promet opojnih droga, odredila pojam opojnih droga, nosioce i uslove za legalno obavljanje ove delatnosti, te istim zakonom propisala odgovornost za privredne prestupe i prekršaje, vezane za nepoštovanje propisanih obaveza.
- Krivičnim zakonom SRJ^[26] propisana su dva krivična dela i to: neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, čl. 245. i omogućavanje uživanja opojnih droga, čl. 246.
- Carinskim zakonom SRJ^[27] propisan je privredni prestup u vezi sa uvozom opojnih droga, čl. 185. st. 1 tač. 1.

Zaključak: Povećanje obima korišćenja opojnih droga i psihotropnih supstanci u svim zemljama je činjenica i to je konstatovano u izveštaju Međunarodnog organa za kontrolu droga. U međunarodnoj zajednici postepeno se formira uverenje da zloupotreba opojnih droga i promet dobija epidemijske razmere.

Stoga, efikasnija akcija, mora se ostvariti kroz rad Organizacije ujedinjenih nacija, Savet Evrope i druge brojne nevladine organizacije. Povezivanje zemalja u regionu i usklađivanje zakonodavstava sa svetskim standardima nužno će dovesti do efikasnije borbe protiv zloupotrebe droga i psihotropnih supstanci.

Literatura:

- "Encyclopedia of drugs", Budapest 1999/2000, CD – ROM
- Grupa autora, *Narkomanije mladih*, Beograd 1970, Bigz - Kultura
- Raport de l'OICS en 1986, objavljen u: Conference internationale sur l'abus et le trafic illicite des drogues, mai 1987, vol. XXIV, No.2, str. VIII – XIII
- "Službeni list SFRJ" (međunarodni ugovori) br. 2 / 1964.
- "Službeni list SFRJ" (međunarodni ugovori) br. 40 / 1973.
- "Službeni list SFRJ" (međunarodni ugovori) br. 3 / 1979.
- "Službeni list SFRJ" (međunarodni ugovori) br. 4 / 1990.
- Krivični zakon SFRJ iz 1976. godine, ("Službeni list SFRJ" br. 44 / 1976) sa zadnjim izmenama iz 1990. godine ("Službeni list SFRJ" br. 38 / 1990).
- Carinski zakon SRJ ("Službeni list SRJ" br. 2 / 1998).
- Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga ("Službeni list SRJ" br. 46/ 1996).
- http://www.coe.int/T/E/Social_cohesion/Pompidou_Group/
- <http://www.undcp.org/odccp/cnd.html>
- <http://www.undcp.org/odccp/incb.html>
- <http://www.undcp.org/odccp/undcp.html>
- "Bezbednost" Beograd, 3/00
- "Bezbednost" Beograd, 1/02
- "Izbor" Zagreb, 4/90
- <http://www.who.int/about/en>
- <http://www.incb.org/>
- Dr Krivokapić V, *Kriminalistička taktika*, Viša škola unutrašnjih poslova, Beograd 1984.
- Dr Avramov S, Dr Kreća M, *Međunarodno javno pravo*, Savremena administracija Beograd 1999.
- Pravni leksikon, Savremena administracija, Beograd 1970.

Summary: *This study shows background of the international legal regulations in the field of production and innovation of drugs and psychotropic substances. The first International Convention constituted monitoring over opium, while in time the number of substances that were put under international supervision increased, so as to include cocaine, heroin, marihuana and synthetic drugs.*

With the development of chemical industry the number of substances that may be abused increased, and the ones that are not included into narcotic drugs but can subserve in the production of narcotic drugs, so called feedstock, also became subject to international legal acts and conventions.

In short, the study gives background of foundation of the organizations, which deal with prevention of drug misuse, as well as with their structure and modus operandi.

Key words: *narcotic drugs, psychotropic substances, international conventions.*

^[1]Grupa autora (deo čiji su autori dr M. Antonijević i Z. Aleksić), *Narkomanija mladih*, Beograd - Kultura 1970, 148

^[2]Dr Avramov S, dr Kreća M, *Međunarodno javno pravo*, Savremena administracija, Beograd 1999, 447

^[3]Dr Nikač Ž, *Međunarodna organizacija kriminalističke policije - Interpol*, sa posebnim osvrtom na status Jugoslavije, Beograd 2002, *Bezbednost* 1, 94

^[4]*ibidem*, 448

^[5]Pravni leksikon, Savremena administracija, Beograd 1970, 560

- ^[6]Službeni list 41/49
- ^[7]Službeni list 41/49
- ^[8]Službeni list 2/64
- ^[9]Službeni list 40/73
- ^[10]Službeni list 3/79
- ^[11]Službeni list 14/90
- ^[12]Dr Avramov S, Dr Kreća M, Međunarodno javno pravo, Savremena administracija, Beograd 1999, 173
- ^[13]Ibid, str. 182
- ^[14]<http://www.undcp.org/odccp/cnd.html> 30. 11. 2002 god.
- ^[15]<http://www.who.int/about/en> 1. 12. 2002 god.
- ^[16]<http://www.undcp.org/odccp/incb.html> 30. 11. 2002 god.
- ^[17]<http://www.undcp.org/undcp.html> 30. 11. 2002 god.
- ^[18]Dr Krivokapić V, Kriminalistička taktika, Viša škola unutrašnjih poslova, Beograd 1984, 56
- ^[19]Dr Nikač Ž, Međunarodna organizacija kriminalističke policije – Interpol, sa posebnim osvrtom na status Jugoslavije, Bezbednost 1, Beograd 2002, 92 – 116.
- ^[20]<http://www.coe.int> 1. 12. 2002 god.
- ^[21]http://www.coe.int/T/E/Social_cohesion/Pompidou_Group/ 7. 6. 2002 god.
- ^[22]“Put u Evropu”, Izbor, god. 29, br. 4, Beograd 1990, 332; D. Lopandić, M. Janjević.
- ^[23]Dr Milošević M, Ured evropske policije – Europol, Bezbednost 3, Beograd 2000, 361- 380
- ^[24]<http://www.incib.org/> (“Red List”) Seventh Edition, January 2002.
- ^[25]Službeni list 46/96
- ^[26]Službeni list 38/90
- ^[27]Službeni list 29/98